

УДК 811. 161. 2'373.45

Новітні англіцизми в художній літературі

Гурко О. В.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ, Україна

У статті досліджуються англіцизми, що з'явилися в українській мові в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. Аналізуються і новітні англіцизми, і такі, що вже існували в українській мові, але в останнє десятиліття змінили чи розширили своє семантичне значення. Досить численними в текстах художньої літератури є запозичення, що належать до тематичних груп «культура і мистецтво», «економіка, банківська справа та фінанси», «спорт», «комп'ютерна техніка і технологія», «бізнес», «політична лексика», «побутова техніка, товари й сервіс».

Ключові слова: англіцизм, неологізм, художня література, запозичення, тематична група, семантичне значення.

Англійська мова як і інші мови, не могла не відреагувати на зміни в суспільному житті носіїв, викликаних новими реаліями ХХІ сторіччя, подіями глобального масштабу. Якщо в 90-і роки ХХ сторіччя серед головних «постачальників» інновацій відзначали політику, мас-медіа й Інтернет, то на початку нового сторіччя інноваційні мовні процеси на лексико-семантичному рівні найактивніше відбувалися в тих сферах, що знаходяться під впливом таких мікросоціальних чинників, як інформаційна революція, економічні перетворення, міжнародний тероризм і боротьба з ним, проблеми охорони навколишнього середовища, дискримінації в суспільстві [5, с. 5].

Актуальність дослідження. Про темпи збагачення словникового складу англійської мови на початку нового сторіччя свідчить, наприклад, той факт, що тільки за січень 2002 року редакційна колегія словника Collins Gem English Pocket Dictionary зареєструвала 140 неологізмів [5, с. 5]. Якщо проаналізувати сучасні письмові джерела мови, можна помітити, що цілі речення можуть, в основному, складатися з нових слів і словосполучень. Англіцизми починають завоювати нашим мовним простором, але не завжди помітно, як саме, коли і звідки вони з'являються. Часто мовець може констатувати факт функціонування мовного знаку, а момент його появи залишається непоміченим. Художня література – це один із шляхів, через який потрапляють у мову нові слова на позначення актуальних понять, предметів, явищ, не відомих раніше.

Проблемам запозичення присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед них праці І. Огієнка, Б. Ажнюк, В. Русанівського, В. Виногорова, Ю. Жлуктенко, О. Муромцевої, О. Пономарьова, С. Семчинського, Д. Шмельова. Не залишилися поза увагою українських лінгвістів і запозичення англіцизмів в останні десятиріччя. Цій проблемі були присвячені праці Н. Попової, Г. Сергеевої, Г. Зимовець, Ю. Бічай.

Для вирішення названої проблеми видається доцільною *мета статті* – проаналізувати та описати англіцизми, які з'явилися в українській художній літературі протягом останнього десятиліття.

Перш за все з'ясуємо саме поняття неологізм. Неологізм – це новостворений термін, слово або фраза, що перебуває в процесі входження в загальне використання і ще не включена до державної та загальнонавчаної мови [1, с. 234].

Сучасні поети і прозаїки вводять англіцизми в український текст для надання йому колориту зображуваного середовища, як, наприклад, М. Матіос (роман «Чотири пори життя»). На наш погляд, цим прийомом теж досконало володіє М. Соколян (роман «Кодло»). Роман І. Карпи «50 хвилин трави» перенасичений англіцизмами, їх переклад подається лише інколи. Читачеві, який не володіє англійською мовою, важко зрозуміти такі твори. У поезіях І. Жиленко та О. Забужко часто вживаються англійські лексеми без перекладу.

Численні новітні англійські запозичення, які тематично співвідносяться з економікою, банківською справою і фінансами, зумовлені великими змінами в цих сферах життя і впровадженням ринкової економіки в Україні, а з нею і виникненням потреби в найменуванні нових явищ, які вже мають інтернаціональні (переважно на ґрунті англійської мови) назви (наприклад, *компанія, аудит, лізинг, кріейтор, тендер* тощо). Наприклад: «Тоді дядько повикреслював їх із заповіту й оголосив на їхнє місце **тендер**. Тендер на тендер, серед родичів, які ще не брали шлюб» [7, с. 124], «Новостворена Спілка ставить перед собою кілька головних завдань: взяти участь у підготовці закону про **аудит**, сприяти становленню спеціалізованих фірм, встановити контакти з Міжнародною організацією аудиторських інститутів» [4, с. 123], «Компанія Емпайру, стурбована, що будинок її перестав бути найвищим у Америці, негайно видрукувала в «Нью-Йорк Таймс» повідомлення про намір добудувати до свого **білдінга** ще кільканадцять поверхів» [4, с. 134].

Досить численною в текстах художнього стилю є тематична група «Культура і мистецтво». У сфері культури й розваг (кіно, телебачення, відео) водночас з явищами, предметами та поняттями запозичуються і їхні чужомовні назви (англіцизми) як такі, що переважно не мають еквівалентів в українській мові (наприклад, *блокбастер, хіт-парад, трилер, Голівуд, серіал, ток-шоу, сиквел, римейк, хоррор-фільм, імідж, слайд, саундтрек, хепі-енд, овертайм, кліп* тощо): «Наступного дня виріла ідея провести **ток-шоу** у Школі» [7, с. 114], «Можна звернути з шляху і в парку на **Ріверсайд** Хоч до ранку сидіти і просто дивитись на **Бруклін**» [3, с. 327], «І **хепі-енд**, і сажса, і кагла, і витяжка пічна, і леп придворних звичок» [2, с. 544], «**Голівуд**, порівняно з ним, – вовтузня в пісочниці» [7, с. 445], «... такі австрійські панки, які обдивилися в дитинстві **голлівудських блокбастерів** про КГБ і Горбачова» [7, с. 423], «Ці бандити пера зроблять з твоєї робітничо-селянської шкіри модну торбинку для **голлівудської кінозірки**, а з висушеного черепа експонат для нью-йоркського музею **Метрополітен**» [4, с. 123], «Можє, й справді всі наші страждання – погано придуманий **тріллер**» [7, с. 494], «Євка байдуже перегортала решту морських пейзажів. **Попсово і красиво**» [7, с. 504], «Й зітхнуть ностальгійно на вид довоєнного **слайду**» [3, с. 143], «Кадром із **хоррор-фільму**: труп, утоплений у величезному акваріумі...» [3, с. 218], «Тут юність твоя – **дискотечна, джінса** й тривожна – Природною смертю сконала, не знати й коли» [3, с. 83].

Чимало запозичень у художній літературі належить до тематичної групи «комп'ютерна техніка і технологія». Це можна пояснити запозиченнями реалій у позамовній сфері – у царині комп'ютерної техніки, інформатики й інформаційних технологій, всесвітньої мережі Інтернет тощо. Це відбувається у зв'язку з відсутністю більшості відповідників в українській мові (*сервер, дискета, сайт, ноутбук, тонер, трафік, Інтернет, чип, гемблінг, онлайн, джойстик, хакер, провайдер, комп'ютер*,

веб-сайт): «Дрім апарат глобальних метеорологічних зіткнень Зоряних і повітряних битв **комп'ютерного** божевілля» [7, с. 129], «Мене кавалок глюкоманить після лінчівського **драйву** і недосипу попередніх ночей» [7, с. 78], «Тоді що ж – спробувати **гемблінг**? Пограймо в автоматах? Чи з'їмо хот догс?» [7, с. 40], «І я встаю, залізуючи рани, ізнов горять **комп'ютерні екрани** Твоїм листом і голосом твоїм» [3, с. 330].

Що ж до спортивних англіцизмів, то вони стали традиційними в українській мові (*баскетбол, волейбол, бокс, ринг, серфінг, матч* тощо). Їх запозичення спричинене розширенням міжнародних, у тому числі й спортивних, зв'язків, знайомств із новими для нашої дійсності спортивними іграми й змаганнями, а також явищами (*віндсерфінг, скайсерфінг, кайтсерфінг, айсбордінг, сноубордінг, екстрим, сквош, кікбоксінг, степ-аеробіка, софтбол, айсинг, пейнтбол, бодибілдинг, драфт, армреслінг, плей-оф, ріплеї* та інші): «Я... Я просто... Це все через ваш **екстрим**» [7, с. 150], «Змагалися борці, гирьовики та любителі **армреслінгу**» [4, с. 178], «... при всіх численних утратах, вганяються вглиб ворожої території – й **матч** обіцяє стати напружено-гострим...» [3, с. 170].

Назви побутової техніки, товарів і сервісу теж розширили свій склад у мові, завдяки новітнім англіцизмам. Це є номінативним відображенням запозичення нових реалій побутової сфери, кількість яких збільшується через входження у повсякденне життя товарів і послуг з американської (або іншої закордонної) дійсності, що раніше були невідомими в нашому житті або вважалися екзотичними (*блендер, грумінг, тримінг, ліпосакція, пейджер, пілінг-крем, секс-шоп, скраб, хендлер, шокер* тощо): «В четвертій ранку чую, як мій **пейджер** видає коротке «пії» [7, с. 144], «Очі роззуй! Мало тобі доказів? Думаєш, це приладдя гутаперчеве? З найближчого **секс-шоупу**?» [7, с. 175].

Досить численною тематичною групою є група політичної лексики (*саміт, піар, паблік рилейшнз, віп, віп-місія, імідж, іміджмейкер, бодигард, дайджест, рейтинг, спічрайтер, кілер, стінгер, джет-сет, екзит-пол, грин-кард* тощо): «На той момент її **рейтинг** серед чоловіків стрімко зростає» [7, с. 59], «Скажемо по секрету, тут доклав свої руки народний **іміджмейкер** і заслужений **промоутер** пострадянського простору, який штучно спровокував два – три шквали оплесків, а решта вже полилися автоматично» [2, с. 169].

Поява таких слів в українській мові зумовлена розширенням міжнародних зв'язків і посиленням впливу світових суспільно-політичних процесів на Україну. Дослідники В. Акуленко, Є. Карпіловська, А. Ломовцева стверджують, що розвиток семантичної структури запозиченої лексеми у мові, яка її приймає, може супроводжуватися певними змінами (ускладнення та спрощення структури, переінтеграція значень). Зміни в семантичній структурі запозиченої лексеми часто супроводжуються змінами у структурі окремих значень на схематичному рівні – розширення, звуження та перенос значення.

Тематична група слів на позначення поняття «бізнес» швидко входить у сучасне використання: *бізнес-план, бізнес-програма, бізнес-ланч, бізнес-партнер, бізнесвумен, бізнес-клас*: «Під час **бізнес-ланчу** Алекс так розмахував своєю серветкою, неначе це був білий прапор, і він збирався здатися в полон» [7, с. 108].

Переважно запозичення нових англіцизмів у систему української мови відбувається безпосередньо. Так, до сучасної української мови потрапляє 80 відсотків англо-американських слів. Прикладом, коли англійська мова є мовою-джерелом запозичень, можуть бути такі найменування: *андеграунд, грант, дилер, драйвер, інжиніринг, кеш, зеро, білдинг, паркінг, імідж-мейкер, трилер, флаєр, шоу-бізнес, шоумен, супермен, джойстик, плеєр, кікбоксінг, фітнес, бебі-бум, фастфуд, хотдог, стейк, секонд-хенд*: «... краще походити по барах та клубах, які уподобав празький **«андеграунд»**

– студенти, художники та радикали, які сприяли поваленню старого режиму» [4, с. 234], «Однаково її життєвий уклад виглядав доволі непривабливо з позиції здорової психіки і стилю життя доморощеного **супермена**» [7, с. 88], «У самому центрі Цехоцінка, біля великого фонтану, розмістився **паркінг** – платна автостоянка» [4, с. 127], «Зараз будемо смажити **стейки**, соковиті шматки телятини завтовшки в автомобільну шину, улюблену їжу всіх американців, гордість американської кулінарії, а заодно і американських фермерів, які спеціально вигодовують для цього телиць і вмійть це робити, як ніхто в світі й пильно приховують таємницю свого вміння» [4, с. 98], «І пара од видиху, наче снага богоборча, клубиться все нижче, зрівнявшись з позначкою **«зеро»** [3, с. 210].

Трапляються деякі лексеми, у назві яких експліцитно виражені компоненти, пов'язані із власними назвами, покладеними в основу цих комбінацій (*вінчестер* – від назви міста Вінчестер; *гамбургер* – від назви міста Гамбург; *далматин* – від назви історичної області Югославії Далмації, *кірза* – від назви селища в Англії Керзі; *нюфаундленд* – від назви острова Ньюфаундленд; *пекінес* – від назви міста Пекін).

Висновки. Таким чином, у розглянутих нами текстах української художньої літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. відбуваються закономірні лексико-семантичні процеси, у зв'язку з появою нових англомовних запозичень. У їхній семантиці, порівняно зі значенням їх етимонів, здійснюються семантичні зрушення, які складають цілісну картину закономірностей та особливостей процесу формування семантики слів англомовного походження в сучасній українській мові. Цей складний процес потребує подальшої уваги лінгвістів та передбачає глибокий аналіз зазначених вище мовних процесів.

Список літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і головн. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВЕФ «Перун», 2001. – 1440 с.
2. Гримич М. Варфоломієва ніч : Роман / М. Гримич. – Львів : Кальварія, 2002. – 160 с.
3. Забужко О. Друга спроба : Вибране / О. Забужко. – К. : Факт, 2009. – 432с.
4. Загребельний П. Зібрані твори / П. Загребельний. – К. : Генеза, 1989. – 343 с.
5. Зацний Ю. А., Янков А. В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття : англо-український словник / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 360 с.
6. Меднікова М. Тю! : Роман-фрістайл з елементами аерофотозйомки / М. Меднікова. – Львів : Кальварія, 2003. – 228 с.
7. Українська література : Хрестоматія нововведених творів за програмою / [ред. Р. В. Мовчан]. – К.: Генеза. – 576 с.

Гурко Е. В. **Современные англицизмы в художественной литературе** // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» Том 26 (65). № 1 – С. 7-11

В статье исследуются англицизмы, появившиеся в украинском языке в конце ХХ - начале ХХІ века. Анализируются и новейшие англицизмы, и такие, которые уже существовали в украинском языке, но в последнее десятилетие изменили или расширили свое семантическое значение. Многочисленными в текстах художественной литературы являются заимствования, относящиеся к тематическим группам «культура и искусство», «экономика, банковское дело и финансы», «спорт», «компьютерная техника и технология», «бизнес», «политическая лексика», «бытовая техника, товары и сервис».

Ключевые слова: *англицизм, неологизм, художественная литература, заимствования, тематическая группа, семантическое значение.*

Gurko O. V. The moderh anglicisms in the fiction // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2013. – Vol. 26 (65). No 1 – P.7-11

Anglicisms that appeared in the Ukrainian language at the end of XX - beginning of XXI century are investigated in this article. The modern Anglicisms and those that already existed in the Ukrainian language, but in the last decade have changed or expanded their semantic meaning are also analyzed. Our study confirms that fiction is one of the ways through which fall into the language new words to indicate important concepts, objects, events, not previously known. A lot of loans are found in the texts of fiction. They belong to the thematic group «culture and art», «economics, banking and finance», «sport», «computers and technology», «business», «political vocabulary», «household appliances, goods and services».

In the field of culture and entertainment (film, television, video) simultaneously with the events, objects and concepts borrowed and their alien names (Anglicisms) as being mostly have no equivalents in the Ukrainian language. Thematic group of words to denote the concept of «business» quickly enters the modern usage. Modern poets and writers introduced Anglicisms in Ukrainian text to give it color represented social environment (M. Matios and M. Sokolian). In poetry I. Zhylenko and O.Zabuzhko frequently used English words without translation.

Key words: *Anglicism, neologism, fiction, loans, thematic group, semantic meaning.*

Поступила до редакції 16.04. 2013 р.